

Agrarisch natuurbeheer nu professioneel aanpakken

Bij professioneel agrarisch natuurbeheer hoort een professionele beloning. Deze moet recht doen aan de inspanningen van boeren, maar ook aan de behaalde natuurresultaten. Boeren moeten meer dan in het verleden worden afgerekend op resultaat. In Waterland worden deze ideeën binnenkort in praktijk gebracht.

Dit schrijven het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) en het Samenwerkingsverband Waterland (SVW) in het rapport *Beloning van agrarische natuur in Waterland*. Het rapport is 26 maart 1996 overhandigd aan de voorzitter van de Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Waterland, die sinds kort de uitvoering van het agrarisch natuurbeheer onder haar hoede heeft. De vereniging telt inmiddels 130 boerenleden. Het onderzoek is gefinancierd door het project Waardevol Cultuurlandschap Waterland, de provincie Noord-Holland en het Recreatieschap Waterland.

Professionalisering

In Waterland, een fraai weidegebied boven Amsterdam, spannen boeren en vrijwilligers zich al jaren in voor het beschermen van weidevogels en andere 'boeren natuur'. De provincie Noord-Holland en het project Waardevol Cultuurlandschap hebben hiervoor de komende jaren veel geld beschikbaar gesteld. Boeren hebben inmiddels een professionele vereniging opgericht. Nu is het zaak om doelmatige beloningssystemen toe te passen. Belangrijke speerpunten daarbij zijn vergroting van de keuzemogelijkheden voor boeren en afrekenen op resultaat. Zo wordt het beschikbare geld efficiënt besteed, kan het agrarisch natuurbeheer zich ontwikkelen tot een serieuze neventak en wordt het mogelijk de 'boeren natuur' doelgericht te behouden en te ontwikkelen. Deze zakelijke aanpak strookt met de nota *Dynamiek en vernieuwing* van minister Van Aartsen, die meer ruimte pleit voor professioneel particulier natuurbeheer.

Veel tijd voor weidevogels

CLM en SVW hebben het eerste systematische onderzoek gedaan naar het tijdsbeslag van de vrijwillige weidevogelbescherming. 35 boeren en hun vrijwilligers hebben voorjaar 1995 hun tijd-besteding genoteerd. Te zamen blijken zij bijna vier uur per nest kwijt te zijn. In 1995, toen er in Waterland 4.115 legsel's zijn beschermd, ging het in totaal dus om 16.000 uur - een enorme tijdsinvestering. Daarnaast blijkt een meerderheid van de boeren ook nog andere natuurmaatregelen te nemen: in sloten en slootkanten en bij het onderhoud van rietlanden, erfbeplanting en boomgaardjes.

Beloning voor nesten

CLM en SVW stellen de vereniging voor om aan de bestaande beheerovereenkomsten - waarbij de overheid boeren betaalt om later te maaien - twee beloningmogelijkheden toe te voegen. De eerste is betaling voor elk gevonden nest, afhan-

kelijk van de zeldzaamheid en kwetsbaarheid van de soort, variërend van f 50,- voor Kievit en Scholekster tot enkele honderden gulden voor de zeldzame soorten. Omdat de vrijwilligers een belangrijke rol spelen bij de bescherming, gaat een deel van de beloning naar de vrijwilligerskas.

De tweede mogelijkheid is het tijdelijk onder water (plasdras) zetten van kleine stukken land. Hierdoor zijn met name de zeldzame soorten geholpen. De beloning dekt de inrichtingskosten van deze natte percelen en het verlies aan grasproductie. De Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Waterland brengt beide varianten dit jaar in praktijk. Daarmee ontstaat een fraai evenwicht tussen betalen voor nesten en betalen voor het creëren van gunstige omstandigheden voor weidevogels.

Ook andere natuur belonen

In het rapport werken CLM en SVW ook beloningssystemen uit voor andere natuur dan weidevogels: planten in slootkanten, planten en dieren in rietlanden en overwinterende vogels zoals ganzen. In de eerste twee gevallen is gekozen voor een mengvorm van beheersvergoeding en beloning van resultaten: een basisvergoeding met een resultaatbonus. Bij wintergasten gaat het om vervanging van de gebruikelijke schadevergoeding door een meer stimulerende opvangpremie.

M.W. ter Stege, P. Terwan & J.C. Buys: *Beloning van agrarische natuur in Waterland*. 55 bladzijden, 5 figuren, 7 tabellen, 2 bijlagen (CLM 242 - 1996). Redactie Kees Klaver.

Uitg. Samenwerkingsverband Waterland, Koemarkt 53-I, 1441 DB Purmerend, (0299) 43 74 63 & Centrum voor Landbouw en Milieu, postbus 10015, 3505 AA Utrecht, (030) 244 13 01. Verkrijgbaar door overmaking van f 20,- op postbankrekening 4 204 713 van het Centrum voor Landbouw en Milieu of op Rabobankrekening 354 052 500 van het Samenwerkingsverband Waterland onder vermelding van het gewenste.

Begrip van buitensport

Begin december werd de publicatie 'Begrip van buitensport', recreatieëeks (nummer 20) gepresenteerd. In deze publicatie doet Roel Cosijn een verkennende studie naar de begripsvorming rond buitensport. Cosijn geeft aan dat de buitensportsector zich nog steeds verder ontwikkelt. Daardoor is een afbakening van het begrip buitensport geen sinecure.

Het tweede deel van deze publicatie maakt de huidige kennis over de relatie tussen natuur en buitensport toegankelijk voor terreinbeheerders, beleidsmakers en de buitensportsector. Petra van Konijnenburg vat deze kennis in een drietal hoofdstukken samen.

Dit deel vormt een handig overzicht van de resultaten van een aantal studies dat sinds 1991 in opdracht van de Stichting Recreatie is verricht. Het betref literatuuronderzoek met bijzondere aandacht voor internationale literatuur en enkele veldstudies. Ook bevat het een overzicht van stu-

ringsmaatregelen voor adequaat beheer.

In deel 3 beschouwt Peter Rens van de Stichting Recreatie de toekomstmogelijkheden van de buitensportsector. De Stichting Recreatie is een kennis- en innovatiecentrum dat streeft naar een duurzame ontwikkeling van de recreatiesector door het verbeteren van de groei en doorstroming van kennis. De buitensportsector is een onderdeel van de recreatiesector en heeft als bijzondere kenmerken de 'zware' interactie met de natuur en het veelvuldige gebruik van technologische hulpmiddelen en materialen. Zij is in vergelijking met andere delen van de toeristische-recreatieve sector heel innovatief en neemt snel allerlei nieuwe technologische vindingen en materialen over. Rens geeft aan dat het voor de buitensportsector een uitdaging is om juist die innovaties toe te passen die leiden tot een duurzame relatie met het natuurlijke milieu.

Al met al een publikatie die een goed overzicht geeft van de begripsvorming rond en de effecten van buitensport. Bovendien wordt een toekomstperspectief voor de buitensportsector geschetst. Voor beleidsmakers, beheerders, natuur- en milieu-organisaties en uiteraard de buitensportsector een onmisbaar standaardwerk.

De prijs van deze publikatie is f 39,95 en kan worden besteld bij het secretariaat van de Stichting Recreatie, Kennis- en Innovatiecentrum, postbus 80547, 2508 GM 's-Gravenhage, (bezoekadres: Statenlaan 1, 's-Gravenhage), (070) 350 01 11, fax (070) 351 44 26.

Southern African Birds, a Photographic Guide

Heeft Zuid-Afrika tijdens het isolement ornithologisch internationale achterstand opgelopen? Met de vloed aan boeken en artikelen over de avifauna, de natuurreizen waarmee wordt getamboereerd en met het vooruitzicht van drie grote vakcongressen in 1998, lijkt het er wel op. De natie stond ornithologisch geenszins stil. 'Birdwatching' is er populair met veel lokale clubs en een Seabird Group, een Crane Foundation, een Vulture Study Group en een Raptor Information Centre. Men heeft ornithologen van internationale faam, goede vogeltijdschriften en een overvloed aan vakliteratuur, zodat degenen die in 1998 of eerder naar Zuid-Afrika afreizen, niet benauwd behoeven te zijn onvoldoende gedocumenteerd op stap te gaan. Er staan hem drie veldgidsen terzijde, waarvan Newman's 'Birds of Southern Africa' en Sinclair's 'Field Guide to the Birds of Southern Africa' het meest te bieden hebben. Deze gidsen beslaan geheel zuidelijk Afrika, dus ook de vogels van Namibië, Botswana, Zimbabwe en Mozambique. In het laatste land valt met name in het noorden op avifaunistisch gebied nog heel wat te ontdekken, zo kreeg recensent in het najaar van 1995 van Ian Davidson te horen.

Ian Davidson is co-auteur van 'Southern African Birds', één van de boeken die onlangs het ruime assortiment verdere luister bijzette. De toevoeging 'a photographic guide' misleidt, want het boek is geen veldgids. Daarvoor zijn de afmetingen (22 x 29 cm) te groot, nog afgezien van het feit dat foto's, hoe voortreffelijk ook, bij determi-

natiekwesities meestal achterblijven bij het werk van vogelschilders/illustratoren, mits deze óók in het veld hun sporen hebben verdiend. Maar een salontafelboek is 'Southern African Birds' evenmin. Daarvoor zijn beide auteurs te voortreffelijke ornithologen en voorts is de bijeengebrachte fotocollectie te uniek. Uit 8000 foto's kwam een selectie van ruim duizend stuks uit de bus die, verdeeld over 142 platen, meer dan zevenhonderd van de in totaal negenhonderd in zuidelijk Afrika waargenomen vogelsoorten laten zien. Peter Hayman, Norman Arlott en Simon Barlow tekenden de soorten waarvan geen geschikte foto voorhanden was. Tegenover elke afbeelding is een korte beschrijving, roep, biotoop en verspreidingskaartje te vinden.

Alleen al Zuid-Afrika bezit 37 endemische soorten (Kenia zes) en dan nog eens 21 soorten met 90% van het verspreidingsgebied en totale populatie binnen de grenzen. Bij die endemen zijn schitterende soorten, waarvan enkele het niet voor de wind gaat. De Stanley Kraanvogel *Anthropoides paradisea*, Zuid-Afrika's nationale vogel, met ook een klein bestand in Etosha-Namibië, wordt beschouwd als de meest bedreigde soort. Dan zijn er zorgen om de Kaapse Gier *Gyps coprotheres* en ook de Blauwe Zwaluw *Hirundo atrocaerulea* staat op het punt uit Zuid-Afrika te verdwijnen. Twee soorten, de Afrikaanse Schaarbek *Rhynchops flavirostris* en de Aasgier *Neophron percnopterus*, zijn recent uit Zuid-Afrika verdwenen, de Aasgier is trouwens ook uit de gehele regio verdwenen. Veel endemen bewonen Zuid-Afrika's specifieke graslandbiotoop. Juist deze graslanden worden in snel tempo omgezet in monocultuurbossen van dennen en Eucalyptus. Zorgwekkend is daarbij dat slechts 2% van de graslanden een reservaatstatus bezit. Gelet op de historische banden die het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Duitsland (Namibië) met zuidelijk Afrika bezitten, weten veel Europese vogelaars de weg naar dit enorme subcontinent te vinden en zo zal de belangstelling voor de schitterende en veelzijdige avifauna alleen maar toenemen. Boeken als 'Southern African Birds' dragen daaraan bij.

Ian Sinclair & Ian Davidson: Southern African Birds. A Photographic Guide. 304 bladzijden ruim 1000 kleurenfoto's verdeeld over 142 platen (1995). Uitgever Struik Publishers, Cape Town. Prijs £ 30.00.

Buntings and Sparrows

Evenals voor de twee eerder verschenen delen van de Christopher Helm/Pica Press reeks 'Bird Families of the World', trad ook voor 'Buntings and Sparrows' een internationaal team aan. De Amerikaan Jon Curson verwierf eerder bekendheid door zijn in 1994 verschenen Helm-uitgave 'New World Warblers'. Urban Olsson is Zweed, verbonden aan de Universiteit van Gothenburg. Clive Byers, die de 39 kleurenplaten voor zijn rekening nam, is bekend van zijn werk voor 'A Guide to the Warblers of the Western Palaearctic'. Wetmore plaatste in zijn alom gevolgd classificatie gorzen en mussen achteraan. Wellicht droeg dat er toe bij dat bij menigeen de 'little brown jobs' wat onderbelicht bleven. Immers,

